

STUDIJŲ DALYKO (MODULIO) APRAŠAS

Dalyko (modulio) pavadinimas	Kodas
Miesto ir kaimo geografija	

Dėstytojas (-ai)	Padalinys (-iai)
Koordinuojantis: prof. dr. Dovilė Krupickaitė Kitas (-i): prof. dr. Jurgita Mačiulytė	VU CHGF Geografijos ir kraštovarkos katedra Adresas: M. K. Čiurlionio g. 21, LT-03101 Vilnius

Studijų pakopa	Dalyko (modulio) lygmuo	Dalyko (modulio) tipas
Pirmoji	–	Privalomasis

Igyvendinimo forma	Vykdyto laikotarpis	Vykdyto kalba (-os)
Auditorinė ir e. mokymosi	IV semestras	Lietuvių

Reikalavimai studijuojančiajam	
Išankstiniai reikalavimai: Nėra	Gretutiniai reikalavimai (jei yra): Nėra

Dalyko (modulio) apimtis kreditais	Visas studento darbo krūvis	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiško darbo valandos
5	133	80	53

Dalyko dėstymą sudaro dvi lygiavertės dalys: „Miesto geografija“ ir „Kaimo geografija“. Atsiskaitoma atskirai už kiekvieną dalį. Bendras pažymys skaičiuojamas vedant vidurkį iš atsiskaitymų už kiekvieną dalį.

„Miesto geografijos“ dalis

Dalyko (modulio) tikslas: studijų programos ugdomos kompetencijos		
Miestų geografijos dalyko tikslas – išugdyti šias kompetencijas: a) miestų geografijos bendrųjų pagrindų žinias, b) gebėjimą atlikti geografinę miesto analizę, c) žodinio, vizualinio ir tekstinio atliktos analizės pristatymo įgūdžius, d) kritišką mąstymą ir vertinimą, e) gebėjimą diskutuoti.		
Dalyko (modulio) studijų rezultatai	Studijų metodai	Vertinimo metodai
Įsisavins miestų geografijos bendrųjų pagrindų žinias: pagrindines sąvokas, miestų analizės metodus, bendras miestų ir miestų sistemų Pasulyje ir Lietuvoje charakteristikas, juose vykstančius procesus ir dėsningumus, įgis teorinį pagrindą tolimesnėms visuomeninių procesų studijoms.	Probleminis dėstymas, vaizdinės (kartografinės, grafines) medžiagos analizė, grupės diskusija, literatūros analizė.	Egzaminas
Gebės parengti ir žodžiu, vizualiai (skaidrių pranešimas) bei raštu pristatyti pasirinkto miesto / miestų sistemos geografinę analizę.	Tiriamieji metodai (informacijos paieška, kartografinės medžiagos, statistikos duomenų, literatūros šaltinių analizė), pranešimo rengimas ir pristatymas, informacijos ir analizės apibendrinimas bei pateikimas raštu.	Atsiskaitymas per pratybas ir rašto darbas (pasirinkto miesto / miestų sistemos geografinė analizė)

Temos	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiškų studijų

	laikas ir užduotys							Užduotys	
	Paskaitos	Konsultacijos	Seminarai	Pratybos	Laboratoriniai darbai	Praktika	Visas kontaktinis darbas		Savarankiškas darbas
Įvadas į dalyką. Dalyko specifika ir literatūra.	1			1			2	0	literatūros analizė, skaidrių pranešimas, diskusija, rašto darbo rengimas, papildymai pratybų tema
1. MIESTŲ GEOGRAFIJOS SAMPRATA	2			0			2	2	
1.1. Miestų geografijos apibrėžimas. Apibrėžimas, tyrimo objektas, tikslai ir uždaviniai. Dalyko struktūra. Vieta geografijos mokslo sistemoje. Ryšys su kitomis disciplinomis. Metodologijos ypatumai.	1						1	1	
1.2. Miestų geografijos raida ir dabartinė būklė	1			0			1	1	
2. MIESTIŠKUMO FENOMENAS	6			2			8	2	
2.1. Miesto apibrėžimo problema. Miesto apibrėžimas. Miesto kilmės teorijos. Geografiniai miestų sklaidos veiksniai. Lietuvos miestų kilmė.	3			1			4	1	
2.2. Urbanizacija. Urbanizacijos apibrėžimas. Miestiškumo samprata. Urbanizuotumo rodikliai. Urbanizacijos raidos dėsningumai. Urbanizacijos stadijų teorija. Suburbanizacija, dezurbanizacija, reurbanizacija. Urbanizacijos raida pasaulyje ir Lietuvoje.	3			1			4	1	
3. MIESTŲ SISTEMOS	9			2			11	3	
3.1. Miestų sistemų formavimosi veiksniai ir dėsningumai. Miestų sistemos apibrėžimas, jos elementai ir ryšiai tarp jų. Miestų sistemas formuojantys veiksniai. Christallerio centrinių vietų teorija ir jos reikšmė. Rangų-dydžių taisyklė. Miestų sistemų tipai. Miestų sistemų raidos modeliai. Regioniniai miestų sistemų skirtumai. Aktualios miestų sistemų raidos tendencijos.	4			1			5	1	
3.2. Miestų tipologija ir klasifikacija. Miestų tipologijos ir klasifikacijos ypatumai. Miestų pasiskirstymas pagal kiekybinius požymius. Megamiestas, pasaulinis miestas, globalus miestas. Miestų funkcijos ir funkcinė diferenciacija. Miesto didumo ir miesto funkcijų ryšys. Genetiniai ir kultūriniai-istoriniai miestų tipai. Miesto įvaizdis.	4			1			5	1	
3.3. Lietuvos miestų sistema. Lietuvos miestų sistemos raida. Dabartinės būklės ypatumai ir plėtros perspektyvos. Lietuvos miestų klasifikacijos ir tipologijos ypatumai.	1			1			2	1	
4. MIESTO ERDVĖ	14			4			18	5	
4.1. Miesto erdvės diferenciacija. Geografinės miesto analizės ypatumai. Miesto gamtinis pagrindas. Technogeniniai elementai mieste. Miesto sociumas. Fizinė miesto struktūra. Funkcinė miesto struktūra. Miestų erdvinės raidos veiksniai. Miesto erdvės raidos modeliai.	4			1			5	1	
4.2. Funkcinių miesto teritorijų ypatumai. Miesto centras, subcentrai, džentrifikacija. Gyvenamosios teritorijos, uždaros gyvenvietės. Pramoninės ir kitos komercinės teritorijos. Žaliosios ir rekreacinės teritorijos. Komunikacijų tinklas.	4			1			5	1	
4.3. Miestų raida. Pirmieji pasaulio šalių ir antikos	3			1			4	1	

(vergoviniai) miestai. Feodaliniai miestai. Pramoniniai miestai. Poindustriniai miestai. Lietuvos miestų erdvinės raidos ypatumai.								
4.4. Regioniniai miestų tipai. Miestų regioninės tipologijos ypatumai. Pagrindiniai miestų diferenciacijos dėsniniai. "Senojo pasaulio" miestai. "Naujojo" pasaulio miestai. "Socialistinis" miestas. Kolonijinis miestas.	2			1			3	1
4.5. Lietuvos miestai. Miestų erdvės diferenciacijos ypatumai. Funkcinė miestų erdvės diferenciacija. Žemėnaudos miestuose ypatumai. Aktualios miestų erdvės diferenciacijos tendencijos.	1			0			1	1
5. Pasiruošimas egzaminui ir jo laikymas							2	10
Iš viso	32			8			42	25

Vertinimo strategija	Svoris proc.	Atsiskaitymo laikas	Vertinimo kriterijai
Atsiskaitymas per pratybas ir rašto darbas	40	Skaidrių pranešimas sutartą dieną ir rašto darbas, pateikiamas per paskutinį užsiėmimą	<p>Vertinama 10 balų sistemoje atskirai už skaidrių pranešimą per pratybas ir rašto darbą, vedant galutinį pažymį dauginama atitinkamai iš svorio koeficientų 0,2 (20% atsiskaitymas per pratybas ir 20% rašto darbas). Per pratybas atitinkamu laiku studentas arba grupė pagal pateiktą sąrašą parengia ir pristato vieno didesnio pasaulio miesto / miestų sistemos geografinę analizę (skaidrių pranešimas), vėliau pagal šią medžiagą parengia rašto darbą (geografinę miesto / miestų sistemos analizę). Skaidrių pranešimo vertinami šie aspektai:</p> <ul style="list-style-type: none"> – analizės išsamumas ir problematikos suvoktumai (iki 3 balų), – medžiagos pateikimo nuoseklumas ir vizualinis raiškumas (iki 3 balų), – argumentuota autoriaus nuomonė (iki 2 balų), – žodinio pristatymo kalbinis raiškumas (iki 2 balų). <p>Rašto darbo vertinama:</p> <ul style="list-style-type: none"> – analizės išsamumas, problematikos suvoktumai (iki 4 balų), – medžiagos pateikimo nuoseklumas ir loginė struktūra (iki 4 balų), – medžiagos pateikimo grafinis raiškumas (iki 2 balų). <p>Rašto darbai, neatitinkantys galiojančių ChGF bei Geografijos ir kraštotvarkos katedroje patvirtintų reikalavimų rašto darbams nevertinami.</p> <p>Dalyvavus mažiau nei 50 proc. pratybų ir/arba neatsiskaičius už pratybas, neleidžiama laikyti egzamino.</p>
Egzaminas	60	Pavasario egzaminų sesija	<p>Vertinama 10 balų sistemoje, vedant galutinį pažymį dauginama iš svorio koeficiento 0,6 (60%). Pagal aplinkybes egzaminas gali būti laikomas kontaktiniu arba nuotoliniu būdais.</p> <p>Kontaktiniu būdu egzaminas laikomas raštu. Egzamino bilietą sudaro 4 lygiaverčiai atviri teorinio kurso klausimai: po vieną iš 1–2 ir 3 bei du iš 4 šio dalyko paskaitų teminių dalių. Atsakymai į kiekvieną klausimą vertinami atskirai 10 balų sistemoje, iš jų vedamas vidurkis.</p> <p>Laikant nuotolinį egzaminą rašomas esė duota tema.</p> <p>Vertinimo kriterijai:</p> <ul style="list-style-type: none"> 9-10 – Puikios arba labai geros žinios ir gebėjimai. Sugebama vertinti. 8 – geros žinios ir gebėjimai, gali būti neesminių klaidų. Sugebama apibendrinti. 7 – Vidutinės žinios ir gebėjimai, yra klaidų. Sugebama analizuoti. 6 – Žinios ir gebėjimai nesiekia vidutinių, yra esminių klaidų. Sugebama taikyti žinias. 5 – Žinios ir gebėjimai dar tenkina minimalius reikalavimus, daug klaidų. Sugebama suprasti. 1-4 – Netenkinami minimalūs reikalavimai.

Autorius	Leidimo metai	Pavadinimas	Periodinio leidinio Nr. ar leidinio	Leidimo vieta ir leidykla ar internetinė nuoroda
-----------------	----------------------	--------------------	--	---

			tomas	
Privalomoji literatūra*				
Jonas, A. E. G., McCann, E., Thomas, M.	2015	Urban Geography: A Critical Introduction		Malden, Oxford, Chichester: Wiley-Blackwell
Knox, P. L., McCarthy, L. M.	2005	Urbanization: An Introduction to Urban Geography		Upper Saddle River: Pearsons Education
LeGates, R. T., Stout, F. (ed.)	2003	The City Reader		London, New York: Routledge
Pacione M.	2009	Urban geography: a global perspective		London, New York: Routledge
Vanagas, J.	2003	Miesto teorija		Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla
Vanagas, J.	2008	Urbanistikos pagrindai		Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla
* Kurso programą atitinkančių vadovėlių nėra, todėl visa literatūra laikytina pagalbine, čia pateikti labiausiai rekomenduotini darbai				
Papildoma literatūra				
Benevolo, L.	1998	Europos miesto istorija		Vilnius: Baltos lankos
Bridge, G., Wattson, S.	2002	A Companion to the City		London: Blackwell
Ciegis, R., Pareigis, R.	2010	Darnųjų miestų ekonomika		Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla
Gottdiener, M. , Budd, L.	2005	Key concepts in urban studies		London: SAGE Publications
Knox, P., Pinch, S.	2006	Urban Social Geography: an introduction		Harlow: Pearson/Prentice Hall
Paddison, R. (ed.)	2001	Handbook of Urban Studies		London-Thousand Oaks-New Delhi: SAGE Publications.
Šešelgis, K.	1996	Lietuvos urbanistikos istorijos bruožai (nuo seniausių laikų iki 1918 m.)		Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla
Vanagas, J.	2012	Nuo urvinio būsto iki šiuolaikinio megalopolio		Vilnius: VGTU leidyklaTechnika

„Kaimo geografijos“ dalis

Dalyko (modulio) tikslas: studijų programos ugdomos kompetencijos		
Kaimo geografijos tikslas – išugdyti šias studento kompetencijas: 1) kritišką bei analitinį mąstymą ir vertinimą; 2) racionalų argumentavimą; 3) savarankiško ir kolektyvinio darbo įgūdžius; 4) informacijos, reikalingos tolesniam profesiniam darbui, paieškos ir analizės gebėjimus.		
Dalyko (modulio) studijų rezultatai	Studijų metodai	Vertinimo metodai
Modulį įvykdęs studentas turėtų gebėti: 1) įvertinti kaimo gyventojų ir jų ūkinės veiklos teritorinės sklaidos ypatumus ir dėsningumus; 2) suprasti gamtinius, socialinius ir ekonominius reiškinius vykstančius kaimo erdvėje; 3) nustatyti kaimiškų teritorijų vystymo problemas ir pasiūlyti jų sprendimų galimybes; 4) analizuoti ES žemės ūkio ir kaimo politiką ir jos įtaką kaimo visuomenei ir teritorijai; 5) numatyti Lietuvos kaimo plėtros galimas perspektyvas priklausomai nuo politinio, ekonominio ir socialinio konteksto;	Probleminis dėstymas, vaizdinės (žemėlapiai, schemas, nuotraukos) medžiagos pristatymas ir analizė, diskusija aktualiais kaimo vystymo klausimais, iliustracinių pavyzdžių paieška ir debatai.	Egzaminas
6) priklausomai nuo tyrimo objekto, savarankiškai pasirinkti tyrimo metodologiją; 7) rinkti ir analizuoti statistinius žemės ūkio ir kaimo gyventojų statistinius duomenis; 8) sudaryti ir analizuoti kartografinę kaimiškų teritorijų medžiagą; 9) verbaliai pristatyti tyrimo rezultatus auditorijoje, argumentuotai atsakyti į kolegų klausimus ir jei reikia, apginti savo nuomonę.	Tiriamieji metodai: literatūros paieška, duomenų rinkimas, kartografinės medžiagos bei statistinių duomenų analizė ir rezultatų pristatymas auditorijai.	Praktikos darbas dėstytojo paskirta tema

Temos	Kontaktinio darbo valandos						Savarankiškų studijų laikas ir užduotys		
	Paskaitos	Konsultacijos	Seminarai	Pratybos	Laboratoriniai darbai	Praktika	Visas kontaktinis darbas	Savarankiškas darbas	Užduotys
Įvadas į kursą. Dalyko aprašo ir literatūros pristatymas.	1						1		
1.KAIMO GEOGRAFIJA VISUOMENINĖS GEOGRAFIJOS VYSTYMO SI KONTEKSTE									
1.1. Kaimo geografija XIX a. – XX a.pradžioje. Agrarinio kraštovaizdžio studija kaimo geografijoje. Tyrimo objektai, problematika, taikomi metodai.	2			1			3		Literatūros, statistinių ir kartografinių duomenų rinkimas, analizė ir rezultatų pristatymo ruošimas
1.2. Kaimo geografija XX a. Žemės ūkio modeliai ir jų teritorinis funkcionavimas. Socialinių ir ekonominių faktorių svarba žemės ūkio gamybos teritorinei sklaidai. Tyrimų problematika ir taikomi metodai.	1						1	1	
1.3. Kaimo geografija šiandien. Tyrimų objektai, problematika ir taikomi metodai.	1			1			2	1	
2. PASAULINĖ ŽEMĖS ŪKIO ĮVAIROVĖ IR MAISTO PRODUKTŲ SISTEMA									
2.1. Faktoriai, lemiantys žemės ūkio teritorinį paplitimą. Gamtinių faktorių svarba žemės ūkio veiklai. Žemės ūkio modelio sąvoka ir kaimo visuomenės įvairovė XIX a.pab.-XX a.pradžioje:	2			1			3	1	

stambių ūkių Europa (D. Britanijos, Prūsijos ir Rusijos imperijos žemės ūkiai, Pietų Europos latifundinis ūkis), Šiaurės Europos demokratinė kaimo visuomenė.									
2.2. Pasaulio žemės ūkio naudmenos. Žemė – strateginis žemės ūkio gamybos resursas. Žemės ūkio naudmenų paplitimas pasaulyje. Žemės ūkio naudmenų plotų raida. Žemės ūkio paskirties žemės pasaulinė rinka.	1							1	
2.3. Ūkių įvairovė. Žemės nuosavybės formų, ūkių dydžių, naudojamų gamybos priemonių ir gamybos tikslų įvairovė ir teritoriniai skirtumai. Intesyvus ir ekstensyvus žemės ūkis.	1							1	1
2.4. Pasaulinė žemės ūkio ir maisto produktų prekyba. Grūdinių, tropinių kultūrų ir gyvulininkystės produktų pagrindiniai arealai ir pasauliniai prekybos mainai.	2			1				3	1
2.5. Pasaulinė maisto produktų paklausa ir pasiūla. Pasaulio gyventojų mityba : neprievalgis ir persivalgymas. Žemės ūkio produktų poreikio augimas ir būdai didinti žemės ūkio produktų gamybą.	2							2	
2.6. Kaimo gyventojai pasaulyje. Kaimo gyventojų struktūros raida ir teritoriniai skirtumai.	1							1	
3. EUROPOS KAIMO GEOGRAFIJA									
3.1. Vakarų Europos kaimo visuomenė ir agrarinės teritorijos. Vakarų Europos žemės ūkio vystymasis XX a. II pusėje (BŽŪP įtaka žemės ūkio raidai). Agrarinių struktūrų ir sistemų transformacija. Vakarų Europos agrariniai regionai. Sociodemografinės tendencijos Vakarų Europos kaime.	6							6	1
3.2. Agrariniai pertvarkymai Vidurio Europoje. Istorinis palikimas. Dekolektyvizacijos procesas Vidurio Europoje. Agrarinių struktūrų įvairovė pokolektyvinėje erdvėje (Čekijos, Vengrijos ir Lenkijos pavyzdžiais).	4			2				6	1
3.3. Lietuvos kaimo visuomenės ir teritorijos raida XX – XXI amžiuje. Daniškasis žemės ūkio modelis tarpukaryje. Kolektyvinis žemės ūkis. Dekolektyvizacijos procesas ir naujų ūkininkavimo formų kūrimasis žemės ūkyje. Agrarinių transformacijų socialinės išdavos. Žemės ūkio teritorinės sistemos kaita po nepriklausomybės atkūrimo. Kaimo gyventojų teritorinė sistema. Kaimo plėtros tendencijos Lietuvai įstojus į ES.	8			2				10	3
Pasiruošimas egzaminui ir jo laikymas								2	15
Iš viso	32			8				42	25

Vertinimo strategija	Svoris proc.	Atsiskaitymo laikas	Vertinimo kriterijai
Egzaminas	70	Pavasario semestro pabaiga	Už kursą atsiskaitoma egzaminu raštu. Egzamino bilietą sudaro 3 klausimai iš kiekvienos kurso dalies. Bendras pažymys skaičiuojamas vedant aritmetinį vidurkį. Vertinama 10 balų sistemoje, vėliau sumuojant dauginama iš svorio koeficiento 0,7 (70%). Vertinimo kriterijai: 9-10 – Puikios arba labai geros žinios ir gebėjimai. Sugebama vertinti. 8 – geros žinios ir gebėjimai, gali būti neesminių klaidų. Sugebama

			apibendrinti. 7 – Vidutinės žinios ir gebėjimai, yra klaidų. Sugebama analizuoti. 6 – Žinios ir gebėjimai nesiekia vidutinių, yra esminių klaidų. Sugebama taikyti žinias. 5 – Žinios ir gebėjimai dar tenkina minimalius reikalavimus, daug klaidų. Sugebama suprasti. 1-4 – Netenkinami minimalūs reikalavimai.
Praktikos darbai	30	Iki paskutinės praktikos darbų dienos	Kiekvienas praktikos darbas yra vertinamas 10 balų sistemoje, vėliau išvedamas aritmetinis vidurkis, kuris dauginamas iš svorio koeficiento 0,3 (30%). Neatlikus nors vieno praktikos darbo neleidžiama laikyti egzamino.

Autorius	Leidimo metai	Pavadinimas	Periodinio leidinio Nr. ar leidinio tomas	Leidimo vieta ir leidykla ar internetinė nuoroda
Privalomoji literatūra				
Arnold A.	1997	<i>Allgemeine Agrargeographie</i>		Gotha, Stuttgart: Klett-Perthes.
Chaléard J-L., Charvet J.-P.	2004	Géographie agricole et rurale		Paryžius
Diry J.-P.	2000	Campagnes d'Europe. Des espaces en mutation		Paryžius
	2016	Lietuvos žemės ir maisto ūkis 2015		LAEI, Vilnius, elektroninė prieiga: http://www.laei.lt
Chevalier P., Mačiulytė J., Prapiestienė R.	2010–2011	Vidurio ir Rytų Europos kaimas ES kontekste	<i>Annales Geographicae</i> , 43-44, pp. 116–127.	
Mačiulytė J.	2008	<i>Europos kaimo geografija</i>		CD, VU ir M.Mažvydo bibliotekos.
Mačiulytė J.	2006	Kaimiškų teritorijų transformacija po nepriklausomybės atkūrimo	<i>Annales Geographicae</i> , XXXIX, T. 2, p.5-14.	
Woods M.	2005	Rural Geography		Sage, Londonas.
Papildoma literatūra				
Aleksa J.	1932	Ūkininko ūkis ir ūkininkas XX amžiaus viduryje		Kaunas
Lebeau R.	1991	Les grandes types de structures agraires dans le monde		Paryžius
Musteikis A.	1948	Lietuvos žemės ūkis ir statistika		Dillingenas
Povilaitis B.	1988	Lietuvos žemės ūkis 1918-1940: jo raida ir pažanga		Torontas
Vaskela G.	1998	Žemės reforma Lietuvoje 1919-1940		Vilnius